

értelme nincsen, és megbízhatóan ugyanolyan. Néha eszembe jutnak a dolgok, esetleg furcsák vagy érdekesek. Nagyképűen úgy hívom őket, hogy ötlet. Igazából semmi törvényszerű nincsen közöttük, és nem is rendkívüliek. Épp a minap halt meg a szomszéd néni, nyolcvanévesen. Nemigen van rokonsága, ami ritka dolog erre felé. Az utolsó hetekben a rádiót hallgatta (ez se szokás) jó hangosan, ráadásul a magyar adást, amit alig ért. A végén már nem is figyelt oda, csak legyen valami hang. Riporterek csicseregtek, hogy mi van. Anyám is zsebrádiót kért az utolsó stádiumban. Sose tudta megszokni a fülhallgatót, ezért lehalkítva a füléhez szorította, úgy hallgatta, hogy ne zavarjon másokat. Tapintatosan haldoklott. Amíg tudott beszélni, néha suttogva biztatta magát: „Margit, ezt még végig kell csinálni.” Talán itt a hasonlóság, ő is kettő volt belül, és végigmasírozott a Század őbenne is.

Magamhoz csiszolódtam az évek alatt. Van néhány rossz szokásom, például szanaszét hagyok mindent, tönkreteszem vagy elveszítem a tárgyakat. De oda is tudok figyelni, ha muszáj. Mielőtt összepakolom a cuccom, többször is leellenőrzöm, megvannak-e a legfontosabb dolgok, brifkó, mobil, altató, azután rohanva sietek, hogy elérjem a csatlakozást. Sejttem, hamarosan elvisz valamelyik kórság (nem a *Krankheit*, a betegek betegsége), hanem a *Sucht*, ahogy a németek mondják, ami egy kicsit kísértést is jelent, meg függést a halálos szerektől. Vagy egyszerűen csak elmegyek, és nem jövök vissza a másnapi vonattal. Akkor majd tudni fogják, hogy abbahagytam, talán még azt is, hová temettek. Az egyik felem itt marad, és majd minden ivászatkor, melyek még sokszor megessenek, pálinkát locsolnak értem a földre, ahogy a filmekben látták, és ahogy itt nem szokás, és az emlékemre isznak, aki barátjuk és társuk volt szép kalandjainkban.

Ferdinandy György

MULTIPLEX

*„Aki valamely génhiba folytán
vagy türelmetlenségében –
nem várja ki az álom idejét, (és)
fényes nappal is múltbeli eseményeket bogoz,
nem folytathatja hazug életét tovább...”*

(Takács Zsuzsa)

Vannak dolgok, amelyekhez fél hozzányúlni az ember. Féligazságok, megkövesedett közhelyek. Sosem tudni, mi kerül napvilágra, ha egy gyenge percemben életem egyik vagy másik szegmentumát végiggondolom.

Ilyen közhely szegény apám betegsége is. A szklerózis multiplex. Erről addig beszéltem, míg csak el nem hittem a szövegem.

Pedig hát volt itt a kételkedésre bőven ok. Ha belegondolok, még az elnevezés – a diagnózis – sem állta meg a helyét. Tudod, mondta Strasbourgban Greiner professzor, atyai barátom, ez egy ilyen gyűjtőnév volt annak idején. Így hívták az összes bénulásos betegséget.

Apa állapota körül egyébként jóval korábban, még kisgyerekkoromban kezdődött a családi vita. Nagypám szerint veje valami szörnyű afrikai nyavalyával fertőzte meg ifjú nejét és ártatlan gyermekeit.

Később megdőlt ez a vád. Apám családjában fellépett ugyanis még egy hasonló megbetegedés, és Afrikában sosem járt ez a másik távoli rokon. („Afrikai útján” apánk is csak Barcelonáig jutott.)

Ennyit a régmúlt zavaros emlékeiről. Innen már csak a saját tapasztalataim valamivel megbízhatóbb talaján maradok.

Az első időkben csak azt vettem észre, hogy apa – hogy úgy mondjam – elügyetlenedett. Kiöntötte a bort, amit pedig lenyelt volna, cigányútra ment. Anyánk bosszankodott, de az asztal körül akkor még mindenki nevetett.

Azután egy este – színházba mentek volna – kint a nyílt utcán elesett. Nyakig összesározta magát. Sírt. Nagyon magányos lehetett.

Orvos volt, sejtette, hogy mi történik vele. Mindez a férfikor delén, negyvenévesen. Reggel hosszasan tornászott a fürdőszobában, húzogattott egy extender nevű rugós szerkezetet. Később rajtakaptam, ült a rendelőben, és egy lavórban áztatta a lábát. Volt egy apró hengere is, amibe elektromos áramot vezetett.

Mindezt titokban: senkire sem számíthatott. Anyánk elhitte az afrikai nyavalyáról terjesztett rémtörténetet. A válás és a bírósági tárgyalás nyilván csak súlyosbította a helyzetet.

Ilyenkor kiugranak az egyéb rejtett ellentétek is. Kitört a háború, anya fenntartás nélkül bízott a németekben, míg apánk – aki már a rendelőben élt – esténként kiült az ablakunk alá, és orosz népdalokat énekelgetett.

Vidám ember volt világeletemben. Csak én sírtam, amikor útnak indult a barna vulkánfíber kézikofferével. Ettől nem vált meg többé sohasem.

*

Eddig a konkrétumok. Apát nem láttam több mint másfél éven át. Ami pedig ezután következett, legendárium. Hitelesnek csak azért mondható, mert ő maga írta le.

Dúlt a világháború, ő pedig orvos-fogalmazó volt az OTI-ban. Fent a toronyban. A nyolcadik emelet azokban az időkben még felhőkarcolónak számított.

Bátor ember volt, hétről hétre vidéki szanatóriumokba utalta az üldözötteket. Amikor lebukott, a Hűség Házában – a későbbi Andrassy út 60.-ban – a szó szoros értelmében agyonverték a nyilasok. Soha többé nem állt lábra – így szól a fáma. És itt folytatódnak az én emlékeim.

Amikor megjött a hír, hogy életben van, felkerestük. Pesterzsébeten élt, egy apró szolgálati lakásban. Még dolgozott az OTI-ban. Másodszor már a Fiumei úton volt az irodája. De jól emlékszem, botalt vonszolta magát mind a két helyen. Utána pedig már csak a tolokocsi, a dömösi szanatórium következett.

Ez az intézet azokban az időkben privilegizált helynek számított. Én úgy képzeltem, hogy elismerték az érdemeit, és hogy ez itt valamiféle jutalom. Később azonban, amikor a hozzá hasonló életmentők emlékére fát ültettek Izraelben, látnom kellett, hogy szegény apám semmiféle elismerést sem kapott.

Mi több, Dömösről egy nyomorúságos elfekvőkórházba helyezték. Onnan, a Csengery utcából hozattam át egy intézetbe, ahol azt ígérték, hogy kipróbálnak rajta valami új terápiát. Amitől – így mondták – látványosan javulnak a betegek.

Itt, ezen a ponton kezdődik az én történetem. Az új, forradalmi terápia ugyanis nem volt más, mint amit most itt az Újvilágban alkalmaznak velem.

Mert hát lett nekem is neuropátiám, ami ugrásszerűen romlott minden nagy megrázkódtatás után. Csakhogy itt, az Újvilágban ilyenkor nekiesnek az embernek az orvosok. Terapisták, tornáztatják reggeltől estig. Megtanítják ülni, enni. Rehabilitálják, mint mondják: radikálisan.

Szegény apánknak későn jöttek ezek a modern módszerek. Tíz év tétlensége után olyan vékony lett a lába, mint a karom. Hiába volt minden: a Mozgásterápián nem maradhatott. Elgondolkozom: mi lett volna, ha idejében – még Dömösön! – kezelésbe veszik. De hol tartott még akkor az orvostudomány!

*

Egy idő óta azonban egyre inkább csak saját magamra gondolok. Mert a nagy megrázkódtatásokból nekem is kijutott.

Most pedig, a terapisták! Nincs tőlük egy nyugodt pillanatom. Az egyik járni tanít, a másik, hogy mint egy talponállóban, állva egyek. A műtét helyét már nagyítóval kell keresni, a lábam mégsem működik. Görcsöl, mint régen. Fekszem az ágyon. Mi lesz, ha nem használ ez a reedukáció? Ha ezentúl így maradok?

Akkor, Erzsébeten, apám egy ápolónővel élt. Amíg van remény, a nők kitartanak. Hogy utána mi lesz...?

Míntha mindenki tudna valamit itt körülöttem, amit egyedül én nem tudok. Például a sebész nem állítja ki az igazolást, hogy fémalkatrészeket szereltek belém. Így pedig nem engednek fel a légitársaságok. Míntha mindenki tudná, hogy én innen soha többé nem szabadulok.

Még a feleségem is. Korlátokat, fogantyúkat szereltet fel a lakásban, kézi zuhanyozót, speciális, nyomorékok számára kitalált illemhelyeket.

Panaszkodjam, mert törődnek velem?

A műtét helyét – mondom – már alig látja az ember. Nem is tudom: hol volt, melyik oldalon. De mind a két oldal egyformán sajog. Visszajönnek a görcsök is, felordítok, úgy, mint a kezdet kezdetén. Szedem már újra a neurontinomat.

Apám idejében nem voltak még ilyen csodálatos gyógyszerek. Amikor kitoltam őt a Szigetre, útközben többször is megálltunk. Mind a két kezemmel a tarkójára nehezedtem, amíg csak a görcs fel nem engedett.

De a legnehezebb a Margit híd volt, a pesti hídfőtől a Szigetig. Ki tudja ma már, hogy ez a pár száz méter milyen meredek! Elnézem néha a barátom teraszáról, és ma, fél évszázad után már én sem tudom.

Dörzsölgetem az ujjaimat. Zsibbadnak. Minden napra jut valami meglepetés. És akárcsak apám, én is egyre nagyobb, ákombákom betűkkel írok. Eleinte ő is kézzel írt nekem.

Azután már sehogy. Én kinek fogom diktálni a leveleimet?

Lassan, észrevétlenül berendezkedem. *Aki fényes nappal is múltbeli eseményeket bogoz, nem folytathatja a hazug életét tovább.* Vajon mi kerül még napvilágra, ha életem egyik vagy másik szegmentumát végiggondolom!